

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SOCIÁLNÍ ASPEKTY TRESTNÉ ČINNOSTI
PÁCHANÉ NA NEZLETILÝCH
V JIHOČESKÉM KRAJI**

Autor práce: Karolína Caisová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

CAISOVÁ, K. *Sociální aspekty trestné činnosti páchané na nezletilých osobách v Jihočeském kraji: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2014. 58 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: mládež, nezletilá osoba, tělesné ubližování, trestný čin, týrání.

Bakalářská práce pojednává o nejzávažnějších sociálních aspektech trestné činnosti páchané na nezletilých osobách. V teoretické části jsou nejprve vymezeny základní termíny, které čtenáře uvádí do dané problematiky. Jsou zde vysvětleny pojmy jako dítě, mládež, mladiství, nezletilá osoba. Dále je charakterizován protiprávní čin, jeho význam a znaky, rizikové faktory, které mají vliv na páchání trestné činnosti na nezletilých osobách a nejčastější projevy trestné činnosti páchané na nezletilých osobách. Část bakalářské práce se zabývá statistickými údaji o páchání trestné činnosti na nezletilých osobách v České Republice a poté konkrétně v na území Jihočeského kraje.

Empirická část práce se věnuje identifikaci a analýze sociálních determinant, které mají vliv na páchání trestné činnosti na nezletilých osobách.

ABSTRACT

CAISOVA, K. *Social Aspects of Criminality Committed on Adolescents in the South Bohemian Region: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2014. 58 p. Supervisor: JUDr. Jan Bouchal.

Key words: crime, infant, emotional abuse, physical abuse, sexual abuse, youth.

This bachelor thesis is focused on the most serious social aspects of criminal activity committed on adolescents. In the theoretical part, first the basic terms are delimited to get relevant into this issue. There are terms such as child, youth, adolescents, infant, explained. An unlawful kin is characterised further on there, its importance and features risk factors, which influence offending infants and the most common effects of criminality against them. Another part of the thesis deals with the statistical data on criminality infants in the Czech Republic, and then, specifically in the Region of South Bohemia.

The research is aimed at identification and analysis of social determinants having that impact on offending infants.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 NEZLETILÁ OSOBA JAKO OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU	11
2.1 Nezletilá osoba.....	11
2.2 Dítě	11
2.3 Mladistvý.....	12
2.4 Mládež	13
3 VÝVOJ POSTAVENÍ DÍTĚTE VE SPOLEČNOSTI	14
4 OCHRANA NEZLETILÝCH OSOB V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	17
4.1 Sociálně-právní ochrana	17
4.2 Trestně-právní ochrana	19
4.3 Sociální práce s dítětem a rodinou.....	22
5 CHARAKTERISTIKA PROTIPRÁVNÍHO ČINU	23
5.1 Provinění.....	23
5.2 Trestný čin	23
5.2.1 Trestný čin týrání svěřené osoby.....	24
5.2.2 Trestný čin pohlavního zneužívání	25
5.3 Čin jinak trestný.....	27
6 NEJČASTĚJŠÍ FORMY A PROJEVY TRESTNÉ ČINNOSTI PÁCHANÉ NA NEZLETILÝCH OSOBÁCH	28
6.1 Zanedbávání.....	28
6.2 Tělesné ubližování a týrání.....	29
6.3 Psychické týrání.....	32
6.4 Pohlavní zneužívání.....	33
6.5 Zvláštní formy týrání a zneužívání	36
7 DETERMINANTY PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI	38

7.1	Ontogenetický vývoj.....	38
7.1.1	Oběť.....	38
7.1.2	Pachatel	40
7.2	Mikrosystém	43
7.3	Exosystém.....	44
7.4	Makrosystém.....	44
8	VÝZKUM NEZÁKONNÉHO JEDNÁNÍ ZLETILÝCH OSOB NA NEZLETILÝCH OSOBÁCH	46
8.1	Hypotézy.....	46
8.2	Výzkumný vzorek.....	46
8.3	Popis sběru dat.....	46
8.4	Výsledky výzkumu	47
8.4.1	Setkání se s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě.....	47
8.4.1.1	Setkání se s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě	47
8.4.1.2	Rodinné prostředí obětí trestných činů	47
8.4.1.3	Odlišnost obětí trestných činů od svých vrstevníků	48
8.5	Diskuse	48
	ZÁVĚR.....	51
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
	PŘÍLOHA I	56

ÚVOD

Páchání trestné činnosti neboli kriminalita obecně je v dnešní společnosti velice rozšířený fenomén. Můžeme říci, že každá země musí ve větší či menší míře řešit kriminalitu svých občanů a není tomu samozřejmě jinak ani u České republiky. Každodenně na nás doléhá, zejména prostřednictvím médií, tíha protiprávní činnosti páchané v nejrůznějších sférách a na nejrůznějších objektech a jsme ohroženi celou řadou negativních jevů z ní plynoucích. S narůstající frekvencí trestné činnosti jde ruku v ruce celá řada dalších problémů spojených se životním stylem, v jejichž důsledku velice rychle vzrůstá míra násilí, agresivity, zločinnosti a kriminality. Tím se dostáváme do jakéhosi neustálého koloběhu, ze kterého není úniku a díky neustálému obklopení násilím a kriminální činností ztrácí dnes mnoho lidí vnímavost a citlivost k těmto činům. Smutné je, že pokud se charakter a morální vlastnosti mnoha dospělých lidí formuje tímto směrem, lze bohužel pravděpodobně předpokládat, že také velká část jejich dětí se bude chovat obdobně. Je to zapříčiněno především skutečností sociálního učení v rámci formování osobnosti každého dítěte v průběhu procesu socializace, během kterého dochází k tomu, že dítě přejímá od svého dospělého vzoru názory, pohledy na život, ale především vzory chování a jednání - tím tedy i jednání patologické. Velice důležitou roli v tomto socializačním procesu představuje rodina a především její výchovné strategie, které pokud jsou správně praktikovány, umožní, aby dítě skutečně pochopilo a uvědomovalo si, jaký je rozdíl mezi správným a nesprávným, dobrým a zlým, morálním a nemorálním. Toto mu následně umožňuje, aby plně rozvinulo své schopnosti a řídilo své chování podle toho, co smí a nesmí s ohledem na ostatní. Pokud na výchovu dítěte působí jeden či více rušivých faktorů, vzniká nebezpečí, že svým pozdějším chováním bude závažně ohrožovat své okolí, čímž tak může docházet k projevům sociálně patologických jevů.

Téma bakalářské práce jsem vybrala nejen kvůli jeho aktuálnosti, ale především kvůli tomu, že je tato problematika natolik naléhavá, že by neměla být nikdy přehlížena, opomenuta či zanedbávána, ale mělo by se jí naopak dostat zvláštního zřetele. Naléhavost a důležitost trestných činů páchaných na nezletilých spočívá hlavně v bezbrannosti jejich obětí na trestný čin reagovat a také na následcích, které si ponесou po celý život.

Uvědomuji si, že ve své práci nemohu zachytit všechny jevy dané problematiky, neboť se jedná o problematiku velmi rozsáhlou a složitou, proto se zaměřím zejména na oblast rodinného prostředí.

Páchání trestné činnosti na nezletilých osobách má své individuální i sociální faktory. Pokud identifikujeme a poznáme sociální determinanty páchání trestné činnosti na nezletilých, můžeme pomocí prevence jednak předcházet tomuto nežádoucímu jevu u rizikových skupin mládeže a eliminovat případná rizika dopadu tohoto nežádoucího jevu na společnost.

1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cíle práce jsou stanoveny ve shodě s názvem bakalářské práce a ve shodě s objektem zájmu bakalářské práce. Cílem práce je zjistit četnost páchaní trestné činnosti ve zkoumaném vzorku respondentů. Dalším cílem bakalářské práce je identifikovat a analyzovat hlavní sociální a interosobnostní faktory determinující páchaní trestné činnosti na mládeži.

Dílčí cíle:

1. Zjistit z jakého rodinného prostředí pocházejí oběti trestných činů páchaných na nezletilých osobách.
2. Zjistit, zda se oběti trestných činů páchaných na nezletilých osobách nějakým způsobem odlišují od většiny svých vrstevníků.

Pro kvantitativní výzkum použiji matematicko-statistickou metodu. Z technik využiji dotazník, protože se jedná o standardizovanou a reaktivní techniku výzkumu. Pro získání validnějších dat budou dotazníky anonymní.

Dotazník jako výzkumnou techniku jsem zvolila především pro tyto jeho zjevné výhody:

- dotazník je vysoce efektivní technika, která může postihnout veliký počet jedinců při relativně malých nákladech
- dotazník umožňuje poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase a s poměrně malým nákladem
- anonymita je relativně přesvědčivá
- formální shodnost podnětové situace je relativně vysoká

Bohužel jsem se v praxi setkala i se známým nedostatkem dotazníku jakožto výzkumné techniky.

- dotazník klade vysoké nároky na ochotu dotazovaného, je snadné přeskocit otázky nebo neodpovědět vůbec

Tento problém se ve vyplněných dotaznicích vyskytl několikrát.

2 NEZLETILÁ OSOBA JAKO OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU

Termín nezletilá osoba bývá velmi často zaměňován s řadou dalších podobných termínů, proto je nezbytné si na úvod práce vymežit několik základních pojmů, se kterými se v práci budeme nadále setkávat a to především z důvodu správného pochopení dané problematiky.

2.1 Nezletilá osoba

Nezletilou osobu můžeme na obecné rovině chápat dle Chmelíka, který o ní hovoří jako o fyzické osobě, která nedovršila 18. roku věku, příp. která nenabyla zletilosti dříve uzavřením manželství. Je to tedy každá fyzická osoba v období od svého narození do nabytí své zletilosti. Z jiného pohledu si však můžeme povšimnout, že pojem nezletilá osoba je různými subjekty v různých oborech činnosti užíván odlišně:

- a) Z občansko-právního pohledu je se zletilostí spojena způsobilost fyzické osoby mít svá práva a povinnosti. Nezletilí však mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti odpovídající jejich věku. Tato způsobilost nezletilé osoby zaniká smrtí nebo prohlášením fyzické osoby za mrtvou.
- b) Trestní právo pojem nezletilá osoba neužívá, i když v trestně-právní praxi je často využíván pro označení osob ve věku do 15. let.¹

2.2 Dítě

Úmluva o právech dítěte vymezuje dítě jako lidskou bytost, která je mladší 18 ti let, pokud podle právního řádu (jenž se na dítě vztahuje) není zletilosti dosaženo dříve. Právě zde nalézáme jakousi analogii k pojmu nezletilé osoby.²

V české právní úpravě najdeme pojem dítě zakotven v Listině základních práv a svobod, která říká, že dětem je garantována zvláštní ochrana.³ Trestní zákon dítětem

---

¹ CHMELÍK, J. *Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. Ministerstvo vnitra, 1998, s. 3.

² *Úmluva o právech dítěte* [online]. Rok neuveden [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>.

³ *Listina základních práv a svobod* [online]. 1998 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>>.

rozumí osobu mladší než 18. let, pokud dle právního řádu nedosáhla zletilosti již dříve.⁴ Pojem dítě používá také zákon o rodině, zákon o sociálně-právní ochraně dětí a zákon o přestupcích, tyto normy dítětem převážně rozumí osoby nezletilé.⁵

Vágnerová chápe pojem dítě především v jeho odlišnosti od pojmu dospělý a vysvětluje, že mezi pojmem dítě a dospělý je značný rozdíl, neboť děti jsou na dospělých závislé, kteří se o ně starají a usilují o jejich zařazení do společnosti.⁶

Pöethe navíc dodává, že právě od vztahu mezi dítětem a dospělým se odvozuje postavení dítěte ve společnosti a podobně jako Vágnerová uvádí, že tento vztah je vztahem nerovným, založeným na uplatňování moci dospělého. Nerovným je tento vztah zejména proto, že v případě, kdy dospělý zneužívá svou moc, dítě se nemůže účinně bránit.⁷

2.3 Mladistvý

Za mladistvého je považován ten, kdo není ještě dospělý, ale zároveň již není dítětem.⁸ Pojem mladistvý je pojmem trestněprávním i trestně správním. S dovršením 15. roku věku je spojena odpovědnost fyzické osoby jak za spáchání trestného činu (resp. provinění), tak i za přestupek. Podle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a zákona o soudnictví ve věcech mládeže je za mladistvého považován ten, kdo v době spáchání provinění dovršil 15. rok a nepřekročil 18. rok věku.⁹ Jednoduše řečeno, mladistvou osobou je osoba ode dne, který následuje po dni patnáctých narozenin do dne, ve kterém dovršila 18 ti let věku.¹⁰

---

⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon [online]. 2010 - 2014 [cit. 2013-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

⁵ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 13.

⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Karolinum, 2000, s. 23.

⁷ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996. str. 21.

⁸ Úmluva o právech dítěte [online]. Rok neuveden [cit. 2013-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>.

⁹ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) [online]. 2008 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-prace.webnode.cz/zakon-c-218-2003-sb-o-odpovednosti-ladeze-za-protipravni-ciny-a-o-soudnictvi-ve-vecech-mladeze-a-o-zmene-nekterych-zakonu/>>.

¹⁰ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 13.

2.4 Mládež

Pojem mládež je spojována s různými věkovými kategoriemi a to v závislosti na předmětu a rozsahu zkoumání jednotlivých vědních oborů. Všeobecně však za mládež můžeme označit osoby mladší 18 ti let věku.¹¹ Také policie pod pojmem mládež rozumí fyzické osoby od narození do věku 18 ti let.¹²

Dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže se mládeží rozumí souhrn dětí mladších 15 ti let a mladistvých, podle věku tedy může být tato skupina označovaná jako osoby od 0 do 18 let.¹³

---

¹¹ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Ministerstvo vnitra ČR, 1998, s. 32.

¹² ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 13.

¹³ *Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)* [online]. 2008 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-prace.webnode.cz/zakon-c-218-2003-sb-o-odpovednosti-ladeze-za-protipravni-ciny-a-o-soudnictvi-ve-vecech-mladeze-a-o-zmene-nekterych-zakonu/>>.

3 VÝVOJ POSTAVENÍ DÍTĚTE VE SPOLEČNOSTI

Problematika kriminality páchané proti mládeži je úzce spjata s postavením dítěte ve společnosti, proto se poohlédneme, jak tomu bylo v průběhu historie.¹⁴ Při pohledu do dávných dob naší historie nalezneme především negativní postoje vůči dětem, běžně se vyskytovalo násilí na dětech v nejrůznějších podobách a docházelo k častému usmrcování dětí jako obětí bohům, neboť lidé považovali dětskou oběť za cenný dar bohu, který měl sloužit především k usmíření, získání přízně a boží ochrany.¹⁵

Postavení dítěte jako bezprávného subjektu trvalo i v antickém světě, kde významný vliv měla zejména moc otce, který měl právo rozhodovat o životě a smrti svých dětí, právo nepřijmout po narození dítě do rodiny, právo prodeje dětí aj. Významným mezníkem byl r. 313, kdy byl vydán Edikt milánský, jímž bylo uznáno křesťanství státním náboženstvím. Tímto rokem končí dlouhé období, kdy měl otec nad svým dítětem absolutní moc. V r. 374 byl vydán římský zákon, kterým byla definitivně stvrzena ochrana postavení dítěte, neboť tento zákon považoval zabití dítěte za vraždu, tak jak ji známe v dnešním pojetí. V kláštorech začaly být zřizovány útulky pro odložené děti, první doložený útulek byl vybudován v Cařihradě v r. 335. Motivem pro jejich zřizování však nebyla snaha pečovat o nechtěné děti či zamezit případům jejich zabití, ale očista duší matek a otců odložených dětí, neboť pokud by své dítě zavraždili, dopustili by se hříchu. Pro dostatečnou anonymitu rodičů, kteří se rozhodli své dítě odložit, byla vytvořena tzv. torna neboli otáčedlo, které bylo zabudováno do zdi či vrat útulku, rodiče do ni mohli dítě tajně vložit a otočením se dítě ihned dostalo do bezpečí útulku. Po celý středověk i novověk jsou práva novorozených dětí podobná těm, která jsou dnes přiznána již dětem počatým avšak nenarozeným (tzv. nasciturus) a k narozenému dítěti mají lidé takový postoj a citový vztah, jako mají lidé dnes již k dítěti počatému. K usmrcení narozeného dítěte se pak stavěli obdobně jako dnešní společnost k umělému přerušení těhotenství.¹⁶

Za počátek novodobého přístupu k dětem je považována 2. polovina 18. století, kdy dítě počalo být chápáno jako občan.¹⁷ K největšímu rozkvětu dětských práv došlo

¹⁴ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 34–35.

¹⁵ MAŠÁT, V. *Historický pohled. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě a Dětské krizové centrum v Praze*. Dětské krizové centrum, 1995, s. 1-3.

¹⁶ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 17.

¹⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 35.

v průběhu 20. století, které také Florence Kelleyová, americká bojovnice za práva dětí, dokonce nazvala stoletím dítěte. Skutečnost, že děti mají stejná práva jako dospělí a že je potřeba jejich práva chránit speciálními zákony byla zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte v r. 1924 a v Deklaraci práv dítěte v r. 1959, ve které se říká, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm. Jedním z nejdůležitějších dní v historii vztahu dítěte a společnosti byl pravděpodobně 20. listopad 1989, kdy byla v OSN přijata Úmluva o právech dítěte. V jejím úvodu se píše, že dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc. Dále uvádí, že rodina je základní jednotkou společnosti a místem přirozeného prostředí pro růst a blaho všech svých členů, zejména dětí a jako taková musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti.¹⁸ Úmluva chrání děti před kriminalitou na nich páchanou, jedná se především o právo na ochranu dětí před zanedbáváním, zneužíváním a duševním nebo tělesným násilím.¹⁹

Právní ochrana dítěte vychází především z Ústavy, přijaté v r. 1992. Ústava stanovuje vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách. Těmito smlouvami je ČR vázána a mají přednost před zákonem, takovou mezinárodní smlouvou je i Úmluva o právech dítěte.

Dalším závazným dokumentem je Listina základních práv a svobod, která zaručuje zvláštní ochranu dětí a mladistvých. Ochrana dítěte je dále upravena některými dalšími zákony jako např. zákonem o rodině, který upravuje ochranu práv dítěte ve vztahu k rodičům a říká, že právní postavení dítěte a jeho ochrana má vycházet z požadavku blaha dítěte.²⁰

Na konci 20. století došlo ke zcela konkrétnímu zformování postoje dítěte ve společnosti, neboť bylo zřízeno Ministerstvo práce a sociálních věcí, do jehož působnosti je dodnes začleněna sociálně-právní ochrana dětí. Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení upravil sociální péči pro různé skupiny obyvatel a do sociální péče byla zahrnuta i sociálně-právní ochrana dětí jako jedna ze služeb sociální péče.

---

¹⁸ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 22.

¹⁹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 35.

²⁰ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 22.

Později byl také přijat zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ve znění pozdějších předpisů).²¹

---

²¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 20.

4 OCHRANA NEZLETILÝCH OSOB V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

V postupném historickém vývoji našeho světa lze vysledovat posun většiny kulturních celků od pohledu na dítě jako na bezprávný subjekt až k jeho ochrannému postojům. Můžeme tedy říci, že značnou část dnešních kultur lze považovat za společnosti, které jsou na děti zaměřené a chrání je. Také naše společnost, která je založena na principech západní civilizace, je přátelská k dětem, je na děti zaměřena a chrání je.²² Ochrana dítěte je v rámci našeho právního řádu obsažena v řadě právních norem²³ a je promítnuta do předpisů právních v oblasti rodinně-právní, sociální, občansko-právní, trestně-právní, zdravotní aj. Pojem ochrana dítěte zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte a proto jí upravují právní předpisy různých právních odvětví.²⁴ Základ právního postavení ochrany dítěte je obsažen v právu rodinném, do kterého se promítl vliv Úmluvy o právech dítěte především v ustanovení sociálně-právní ochrany, jejímž cílem je blaho dítěte.²⁵

4.1 Sociálně-právní ochrana

Pojem sociálně-právní ochrana dítěte je definován v ustanovení § 1 zákona č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon) a zahrnuje zejména ochranu práva dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.²⁶ Z tohoto vymezení jistě vyplývá ochrana dítěte před jakýmkoliv fyzickým nebo psychickým týráním, zneužíváním a zanedbáváním. Sociálně-právní ochrana dětí se poskytuje bezplatně dětem mladším 18 ti let a náklady vzniklé v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany dětí orgánu sociálně-právní ochrany dětí nese stát.²⁷

²² ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 17.

²³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 37.

²⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 32.

²⁵ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 37-38.

²⁶ *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. 2010 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>.

²⁷ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 32.

V § 5 zákona nalezneme základní hledisko sociálně-právní ochrany dětí, kterým je zájem o blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči, přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.²⁸

Tento princip je předním a rozhodujícím hlediskem při činnosti všech subjektů zabývajících se ochranou dětí, neboť nám říká, že zájem dítěte nelze podřadit zájmům jiných subjektů, nemohou ho tedy převážet např. zájmy rodičů, jiných osob nebo státu.²⁹

V ustanovení § 6 zákona pak nalezneme demonstrativní výčet okruhu dětí, na které se sociálně-právní ochrana dětí zaměřuje. Jsou zde uvedeny zejména děti, jejichž rodiče zemřeli, rodiče, kteří neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti a rodiče, kteří nevykonávají anebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti.³⁰

Co dále můžeme jistě zahrnout do ochrany nezletilých osob ve společnosti, jsou případy oznamovací povinnosti, neboť to je něco, čím my jako občané společnosti můžeme pomoci při odhalování mnohých případů páchaní násilí či hrubého zacházení s dětmi a tím tak zachránit ne jeden dětský život. Tato velmi významná spoluúčasť každého občana státu na ochraně dítěte se stala obsahem novelizace trestního zákona z r. 1994, která ukládá povinnost oznámit podezření z týrání dítěte příslušnému státnímu orgánu, můžeme rozlišit.³¹

- a) Obecné oznamovací oprávnění, které říká, že každý občan je oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany dětí na to, že by dítěti měla být poskytnuta sociálně-právní ochrana. Jedná se o případy, ze kterých lze usuzovat, že dochází k porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti. Jedná se tedy o významné oprávnění jednotlivců oznamovat skutečnosti nasvědčující negativnímu jednání osob vůči nezletilým dětem a najdeme ji v § 7 odst. 2 zákona.
- b) Obecná oznamovací povinnost pro státní orgány, pověřené osoby, školy, školská a zdravotnická zařízení popř. další zařízení určená pro děti. Tyto instituce jsou dle § 10 odst. 4 zákona povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou

---

²⁸ *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. 2010 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>.

²⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 32.

³⁰ *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. 2010 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>.

³¹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 23.

působností ty skutečnosti, které nasvědčují negativnímu zacházení s nezletilým dítětem a to ihned po tom, co se o takové skutečnosti dozví.

- c) Zvláštní oznamovací povinnost příslušející zdravotnickému zařízení, které je podle § 10 odst. 5 zákona povinno neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností ty případy, kdy matka po narození dítě opustí a zanechá jej ve zdravotnickém zařízení. Takové dítě lze totiž považovat za dítě zanedbávané a psychicky týrané.³²

Zakotvením oznamovací povinnosti v trestním zákoně se v ČR zvýšil počet případů týrání dítě avšak v široké veřejnosti, do určité míry, stále převládají opatrnické postoje vedené strachem a snahou vyhnout se jakémukoliv konfliktu. Hlavním poselstvím oznamovací povinnosti je skutečnost, že ochránit dítě před špatným zacházením není jen výsadou několika vybraných profesí a to zejména z toho důvodu, že hlavní roli v ubližování dítěti velmi často sehrává jeho okolí. Svědky hrubého zacházení se často stávají sousedé, známí rodiny, ale také náhodní kolemjdoucí. Ve všech případech přímého přihlížení ubližování dítěti má přihlížející možnost agresivního dospělého napomenout, dítě fyzicky ubránit nebo alespoň zavolat policii. Podle jedné americké studie však pouze 17 % přímých svědků násilí na dítěti učinilo nějaký krok k jeho zastavení.³³

4.2 Trestně-právní ochrana

Poprvé byla práva dítěte specifikována Ženevskou deklarací práv dítěte v r. 1924 a později v r. 1959 byla přijata Charta práv dítěte. V r. 1989 byla konečně přijata Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.),³⁴ jejímž podpisem se stát zavazuje, že bude respektovat a zabezpečovat práva v ní stanovená každému dítěti bez jakékoli diskriminace a že se jí bude řídit ve všech záležitostech týkajících se dětí. Dítětem se rozumí každý lidský tvor do 18 ti let, pokud věk není dle zákona upraven jinak. Výňatek z Úmluvy nám dále říká, že každé dítě má právo na život, na jméno a státní příslušnost

---

³² ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 32-33.

³³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996. s. 23.

³⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Aleš Čeněk, 2012, s. 254.

a také že stát činí všechna opatření k ochraně dětí před tělesným či duševním násilím, urážením či zneužíváním, trýzněním či vykořisťováním.³⁵

Nejkrajnější ochranu dětem a mladistvým garantuje trestní právo. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, zajišťuje ochranu těch práv, která náležejí pouze mládeži, a obsahuje také ustanovení týkající se trestných činů, jejichž obětí se může stát každý člověk, avšak spáchání těchto trestných činů na mládeži vykazuje větší společenskou nebezpečnost a má tedy za následek udělení vyšší trestní sazby. Pozornost trestního zákona je zaměřena zejména na:

- a) ochranu dětí před neplněním povinností rodičů – tato ochrana má za cíl postihnout určitý druh pasivity těch rodičů, kteří mají ze zákona povinnost o dítě pečovat a kteří jej opustí nebo neplní zákonnou vyživovací povinnost, čímž dítě vystaví nouzi nebo jiným závažným následkům jako je újma na zdraví nebo také smrt;
- b) ochranu dětí proti různým formám a intenzitě agresivního jednání – pod tuto ochranu lze zahrnout trestné činy týrání svěřené osoby, únos, trestný čin vraždy a vraždy novorozeného dítěte matkou a obchodování s dětmi;
- c) ochranu proti ohrožení mravní výchovy mládeže – tato ochrana postihuje pachatele, který umožní vést osobě mladší 18 ti let zahálčivý či nemravný život nebo takovou osobu k tomuto životu svádí;
- d) ochranu zdravého sexuálního vývoje mládeže – v tomto případě jde zejména o ochranu dětí před sexuálním zneužíváním a znásilněním, přísněji je postihnout pachatel, který směřuje takovéto jednání proti osobě mladší 15 ti a 18 ti let, do této ochrany patří také trestný čin obchodování se ženami mladšími 18 ti let a kuplířství;
- e) ochranu mravnosti mládeže – sem spadají případy nabízení, přenechání či zpřístupnění pornografických děl nebo jejich vystavení anebo také jejich vystavení či zpřístupnění na takových místech, která jsou osobám mladším 18 ti let přístupná;
- f) ochranu mládeže před zneužíváním návykových látek a před podáváním alkoholických nápojů – od r. 1994 také před podáváním anabolických látek

---

³⁵ MIKETA, K. *Děti unesené navždy: Osudy českých dětí, unesených a protiprávně zadržovaných v zahraničí*. Sdružení MAC, spol. s.r.o., 1998, s. 114.

mládeži, od r. 1998 jsou pro dealery drog, kteří ohrožují děti a mladistvé, stanoveny vyšší trestní sazby.³⁶

Statistické údaje prokázaných trestných činů ukazují, že pachatelé se na dětech nejvíce dopouštějí trestného činu zanedbání povinné výživy, kdy každý desátý pachatel v ČR je pro tento trestný čin stíhaný, této trestné činnosti se opakovaně dopouští 20 % pachatelů. Následuje trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže, kde celá třetina pachatelů jsou ženy a pohlavní zneužívání, kde každý pátý pachatel je mladistvý.³⁷

V ČR není kriminalita páchaná na dětech a mladistvých systematicky evidována. V r. 1992 byla vytvořena meziresortní komise (při Ministerstvu zdravotnictví), která se speciálně zabývala špatným zacházením s dětmi. Této komisi však nebyla přidělena potřebná kompetence k zajišťování dat o výskytu a formách ubližování dětem a to ani pro statistické zaznamenávání trestné činnosti páchané na dětech a mládeži.³⁸

Pöethe poukazuje na absenci zákona v naší zemi, který by obsahoval právně závazné postupy, založené na propojenosti a koordinovanosti aktivit státních i privátních institucí snažících se ochránit dítě před ubližováním. Konkrétně uvádí, že je zapotřebí vytvořit jeden odpovědný orgán na vládní úrovni, který by ochranu práv dítěte ve státě monitoroval a celý proces ochrany dítěte koordinoval. Jako příklad státu, ve kterém podobný systém funguje, uvádí Velkou Británii, kde existuje jednotný zákon na ochranu dětí před týráním, zanedbáváním a pohlavním zneužíváním od r. 1989 a nazývá se Zákon dětí. Z tohoto zákona plyne celá řada konkrétních opatření a postupů rozdělených mezi státní a nevládní sféru. Impuls k vytvoření těchto zákonů ve Velké Británii souvisel s vyšetřováním několika tragických případů úmrtí dětí v důsledku hrubého zacházení a týrání, které silně otřásl celým národem. V této souvislosti Pöethe doufá, že díky odhalování podobných případů v naší zemi nastane také změna naší legislativy.³⁹ Podněcuje vůli politiků, která by měla vést k přijetí dokonalejších zákonných norem na ochranu práv dětí, které zatím v naší zemi bohužel chybí.⁴⁰

---

³⁶ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 39-40.

³⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 41.

³⁸ MAREŠOVÁ, A. a kol. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh k omezení jejich vzniku*. Studie IKSP, 1997, s. 73.

³⁹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 25.

⁴⁰ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 74.

4.3 Sociální práce s dítětem a rodinou

K ochraně dětí před negativními projevy chování jako je týrání, zneužívání a zanedbávání by v mnoha případech mohla přispět soustavná a efektivní sociální práce s dítětem a jeho rodinou. V rámci této spolupráce by bylo možné již v počátcích zamezit negativnímu jednání vůči dítěti. Již při objevení se prvních krizových situací by bylo možné přispět ke zlepšení rodinných vazeb mezi rodinnými příslušníky a samovolně by tak mohlo docházet k nápravě rodinné situace, aniž by naproti tomu časem muselo dojít k vyhocení rodičovských vztahů a zpřetrhání rodinných vazeb, které mají mnohdy za následek zvyšování napětí mezi členy rodiny, k jehož uvolnění dochází např. pácháním násilí na dítěti v nejrůznějších podobách a celá situace může končit zásahem orgánů sociálně-právní ochrany dětí či dokonce trestně-právním řízením. V těchto případech lze zvažovat možnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí, zejména jejich efektivnější a nerepresivní přístup spočívající v kvalitní sociální práci s celou rodinou za spolupráce multidisciplinárního týmu zúčastněných odborníků.⁴¹

---

⁴¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 60.

5 CHARAKTERISTIKA PROTIPRÁVNÍHO ČINU

Termín protiprávní čin je označení společné pojmům provinění, trestný čin nebo také čin jinak trestný.⁴² Opět si z důvodu správného pochopení dané problematiky, ukážeme pravý význam těchto pojmů.

5.1 Provinění

Základní význam pojmu provinění spočívá v tom, že pojetí provinění je totožné s pojetím trestného činu dospělého pachatele.⁴³ Proviněním je tedy míněn trestný čin spáchaný mladistvou osobou, přičemž stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost musí být větší než malý.⁴⁴ Stejně jako je tomu u dospělého pachatele, také u provinění se vyžaduje, aby byly současně naplněny dva základní znaky či podmínky:

1. Čin musí vykazovat formální znaky uvedené v zákoně.
2. Musí být nebezpečný pro společnost.

Provinění je tedy pouze jen odlišné označení trestného činu spáchaného mladistvým, nikoli odlišná konstrukce trestného činu.⁴⁵

5.2 Trestný čin

Musil předně představuje trestný čin jako velmi složitý sociální jev, který je zkoumán především vědou trestního práva a kriminologií. Sociálními aspekty trestného činu se pak zabývá kriminalistika, pro kterou má velký význam zkoumání trestného činu jako zcela specifického druhu lidské činnosti.⁴⁶

Dle trestního zákona je trestným činem čin spáchaný osobou starší 18 ti let, který musí splňovat znaky uvedené v trestním zákoně a stupeň nebezpečnosti takového

---

⁴² Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) [online]. 2008 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-prace.webnode.cz/zakon-c-218-2003-sb-o-odpovednosti-ladeze-za-protipravni-ciny-a-o-soudnictvi-ve-vecich-mladeze-a-o-zmene-nekterych-zakonu/>>.

⁴³ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Linde, 2004, s. 14-15.

⁴⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, § 6 odst. 1), 2)

⁴⁵ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Linde, 2004, s. 14-15.

⁴⁶ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Naše vojsko, 1990, s. 29.

činu musí být pro společnost vyšší než nepatrný. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.⁴⁷

Trestný čin však lze charakterizovat na různých úrovních obecnosti. Kriminologická charakteristika trestného činu je popisem kriminologicky relevantních vlastností trestného činu, které ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu. Za nejpodstatnější složky kriminologické charakteristiky trestného činu lze považovat tyto skutkové podstaty: způsob páčání trestného činu, kriminální situaci, za níž je trestný čin páčán, osobnostní rysy pachatele, oběť trestného činu a jiné předměty útoku a další skutkové znaky trestného činu, jako je např. jeho motiv.⁴⁸

Podle trestně-právní úpravy se osoba trestně odpovědná dopouštějící se týrání, zneužívání či zanedbávání dopouští skutku, který může naplňovat znaky skutkové podstaty několika trestných činů. Z důvodu široké obsáhlosti tohoto tématu nám postačí ukázat si zejména trestný čin týrání svěřené osoby a trestný čin pohlavního zneužívání.⁴⁹

5.2.1 Trestný čin týrání svěřené osoby

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, přímo ukládá, že páčání trestného činu týrání svěřené osoby se dopouští pachatel, který týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově. Takový pachatel bude za svůj čin potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.⁵⁰ Pachatelem tohoto trestného činu mohou být rodiče, ale také učitelé, vychovatelé nebo jiné osoby pověřené rodiči krátkodobou péčí o dítě v době jejich nepřítomnosti.⁵¹ Velmi významná jsou v tomto ohledu některá stanoviska Nejvyššího soudu, která říkají:

---

⁴⁷ *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon* [online]. 2010 - 2014 [cit. 2013-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

⁴⁸ MUSIL, J. a kol. *Kriminologie*. Naše vojsko, 1990, s. 29.

⁴⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 39.

⁵⁰ *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon* [online]. 2010 - 2014 [cit. 2013-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

⁵¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 39.

- a) týrání znamená zlé nakládání se svěřenou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a také určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří;
- b) týrání svěřené osoby se může stát také opomenutím povinné péče, jestliže svěřená osoba vzhledem ke svému věku nebyla schopna sama se o sebe starat, např. zanedbáváním osobní hygieny dítěte, neposkytováním přiměřené stravy apod.;
- c) týráním se rozumí takové zlé nakládání se svěřenou osobou, které se vyznačuje hrubším stupněm necitelnosti, bezohlednosti a určitým trváním, ale nevyžaduje se, aby u svěřené osoby vznikaly následky na zdraví. V každém případě to musí být jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pociťuje jako těžké příkoří;
- d) týrání spočívá převážně v soustavném trestání dítěte ve formě surového bití rukou i pomocí různých předmětů, kopání, bolestivého tahání za vlasy, po dlouhou dobu trvajících klečení, přivazování dítěte ke stolu nebo k radiátorům ústředního topení, ponechání dítěte v chladném prostředí bez nutného oblečení, nucení k provádění těžkých prací nepřiměřených věku a tělesné konstituci dítěte či v déletrvajícím odpírání dostatečné potravy.⁵²

Pokud jde o pachatele trestného činu týrání svěřené osoby, v převážné většině všech případů se jedná o rodiče nezletilých dětí, kteří mají povinnost děti vychovávat stanovenou přímo zákonem o rodině (č. 94/1963 Sb.). Nicméně soudy dále dovozují široký okruh pachatelů, neboť dle trestního zákona postačuje faktické svěřenání dítěte do péče, které se běžně v mezilidských vztazích vyskytuje a tak může být za trestný čin týrání svěřené osoby odsouzen také manžel matky dítěte, druh matky, dále osoba, které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče atd.⁵³

5.2.2 Trestný čin pohlavního zneužívání

Dle trestního zákona § 242 odst. 1 je pachatelem trestného činu pohlavního zneužívání osoba, která vykovává soulož s osobou mladší 15 ti let nebo kdo takovou osobu jiným způsobem pohlavně zneužije. Pachatel tohoto trestného činu bude

⁵² ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 39-40.

⁵³ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 41.

potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.⁵⁴ Pachatelem tohoto trestného činu může být muž i žena, pohlaví zde není rozhodující, stejně jako u zneužitých osob, neboť trestní zákon chrání chlapce i dívky mladší 15 ti let před škodlivými zásahy do jejich intimní sféry. Objektem trestného činu pohlavního zneužívání je mravní a tělesný vývoj dětí, v širší souvislosti je pal dotčena sama lidská důstojnost. Dle trestního zákona můžeme rozlišovat dvě formy spáchání trestného činu pohlavního zneužívání:

1. soulož
2. pohlavní zneužití, za které jsou považovány intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených osob, které jsou mladší 15 ti let (např. osahávání pohlavních orgánů). Rozdíl spočívá v tom, že trestný čin pohlavního zneužívání je již dokonán právě jiným způsobem než vykonáním soulože. Důležité je, že tento trestný čin je dokonán i v případě aktivního jednání poškozené osoby (např. osahávání pachatelova pohlavního údu). Při posouzení trestnosti hraje roli celá řada faktorů, posuzuje se např. míra nebezpečnosti pro společnost apod., k přísnějšímu trestnímu postihu se vyžaduje, aby byly současně splněny dvě podmínky, které zvyšují stupeň nebezpečnosti jednání pachatele:
  - a. pachatel se dopustí pohlavního zneužití vůči osobě mladší 15 ti let, která mu je svěřena,
  - b. zároveň navíc pachatel zneužívá závislosti této osoby na něm.

Podle trestně-právní praxe se pachatelem může stát jakákoliv osoba, která nad svěřenou osobou vykonává dozor, nad níž má právo i povinnost dohlížet a bdít nad ní. Vždy se jedná o stav, kdy je poškozená osoba v určitém směru odkázána na pachatele. Může to být tedy např. manžel matky dítěte, který není jeho rodičem, ale žije s ním ve společné domácnosti nebo také osoba, které je dítě opětovně svěřováno rodiči na kratší dobu k doзору, na něhož je zvyklé a který takto vzniklé závislosti dítěte zneužije. Stejně tak se posuzuje také jednání učitele, jehož doзору jsou děti svěřeny po dobu vyučování.⁵⁵ V některých případech může docházet také k souběhu několika trestných činů zároveň.⁵⁶

---

⁵⁴ *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon* [online]. 2010 - 2014 [cit. 2013-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

⁵⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 42–44.

⁵⁶ *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon* [online]. 2010 - 2014 [cit. 2013-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

5.3 Čin jinak trestný

Čin jinak trestný by byl podle trestního zákona za normálních okolností trestný čin, ale není u něho naplněn některý z formálních znaků skutkové podstaty trestného činu anebo není naplněn stupeň společenské nebezpečnosti pro společnost.⁵⁷

---

⁵⁷ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Linde, 2004, s. 7.

6 NEJČASTĚJŠÍ FORMY A PROJEVY TRESTNÉ ČINNOSTI PÁCHANÉ NA NEZLETILÝCH OSOBÁCH

První myšlenka, že existují děti, které jsou vystaveny tělesnému napadání nejen jednorázově, ale také průběžně tzn. v průběhu několika měsíců či let, poprvé formulovala skupina chirurgů v 19. století. Vycházeli z některých nálezů na těle dětí, které pravděpodobně umřely v důsledku hrubého zacházení. Problematika špatného zacházení s dětmi se do středu zájmu odborné veřejnosti dostala zásluhou amerického pediatra C. H. Kempeho, který začátkem 60. let 20. století podrobně popsal příznaky u dítěte, které se stalo obětí tělesného týrání a to pod názvem syndrom bitého dítěte.⁵⁸

U nás byl tento jev popsán jako syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte na III. Evropské konferenci pro prevenci týrání dětí, která se konala v Praze v r. 1991. Na tuto konferenci navázala Zdravotní komise Rady Evropy, která v r. 1992 definovala základní stěžejní pojmy jako tělesné týrání, sexuální zneužívání a syndrom zanedbávaného a zneužívaného dítěte. Nyní se konkrétně zaměříme na jednotlivé formy a projevy hrubého zacházení s dítětem.⁵⁹

6.1 Zanedbávání

Zanedbáváním se obecně míní rodičovská nevěšmavost vůči podstatným potřebám dítěte, kdy zanedbávající rodiče nereagují na zřetelné signály nouze nebo deprivace svých dětí.⁶⁰ Zanedbávání se projevuje nedostatkem péče, což může způsobovat závažné ohrožení vývoje dítěte nebo nebezpečí pro dítě. Mezi další projevy zanedbávaných dětí patří zejména: trvalé pocity hladu, nedodržování základních hygienických pravidel, chronická únava, omšelé, znečištěné či zapáchající oblečení, pozdní příchody do školy, sklony k sebepoškozování, malá sebedůvěra, neurotické chování či opakované útěky z domova.⁶¹

Zajímavé je porovnání mezi zanedbáváním a týráním dítěte. V obou případech se jedná o negativní rodičovské postoje k dítěti, které se někdy vyskytují v jedné rodině. Pokud se rodiče ke svým dětem chovají jak agresivně, tak nevěšmavě, tak se za

⁵⁸ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 27.

⁵⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 20.

⁶⁰ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství, 1997, s. 98.

⁶¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 24-25.

závažnější problém považuje nevšímavost, i když se na první pohled jeví větší ohrožení dítěte agresivitou rodiče. Jistě, agresivní rodič dítěti může způsobit vážný úraz či zranění, v nejhorším případě také smrt, avšak stále je pro dítě reagujícím interakčním partnerem a přijímaným modelem, od kterého se dítě má co učit. Naproti dítěti týranému je zanedbávané dítě v horší situaci, neboť pro rodiče jakoby neexistuje. Takové dítě nemá dost příležitostí k tomu, aby se učilo základním dovednostem, nemá dostatek podnětů, aby rozvíjelo svůj intelekt, pokud s ním rodiče málo mluví, opoždí se ve vývoji řeči. Zanedbávané děti jsou hůře živeny, a proto jsou častěji nemocné, projevují málo zájmu, špatně navazují kontakty s cizími lidmi, mají nedostatečný soucit s bližními a snadno se stávají obětními beránky dětských kolektivů. Zanedbávání a týrání dítěte bývá společně definováno jako jakákoli interakce rodiče s dítětem nebo chybění této interakce, které dítě poškozuje vývojově, emočně či tělesně. Společným rysem obou typů rodin je necitlivost k potřebám dětí.⁶²

Společně se Špeciánovou můžeme zanedbávání rozlišit do několika druhů:

1. Tělesné zanedbávání – rodič či jiná pečující osoba selhává při zabezpečení tělesných potřeb dítěte jako je výživa, ošacení, ochrana před ohrožením a další.
2. Citové zanedbávání – se vyznačuje selháním v zabezpečení citových potřeb dítěte a to zejména v oblasti lásky.
3. Zanedbávání vzdělání – představuje selhání v zabezpečení vzdělání dítěte, zde si můžeme představit např. časté absence dítěte ve škole. Krajním případem tohoto druhu zanedbání je izolace dítěte od lidské společnosti.
4. Zanedbávání v oblasti zdravotní péče – jedná se o případy opomíjení základní preventivní zdravotní péče nebo její zanedbání v případech, kdy dítě tuto péči potřebuje. Pod tento druh zanedbávání můžeme přiřadit také nedostatečný dohled, který se projevuje např. zvýšeným počtem úrazů dítěte, kterým však rodič mohl zabránit.⁶³

6.2 Tělesné ubližování a týrání

Pokud přijde řeč na tělesné ubližování a týrání dětí vždy vyvstane otázka, kde vlastně tělesné týrání dítěte začíná. Česká právní úprava rodiče nijak neovlivňuje v tom, jaký výchovný model ve své výchově upřednostní, pouze jim přiznává právo užít ve

⁶² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství, 1997, s. 98.

⁶³ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 24.

výchově svých dětí přiměřené výchovné prostředky a to však v té míře, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Dle české právní úpravy lze tedy tělesný trest považovat za zásah do tělesné integrity fyzické osoby.⁶⁴ Rodiče, využívající tělesné trestání ve výchově svých dětí, vycházejí často z předpokladu, že fyzická bolest se v mysli dítěte spojí s činností, kterou si rodič nepřeje a že tedy vzpomínka na tuto bolestivou zkušenost v budoucnu zabrání tomu, aby se nežádoucí chování dítěte opakovalo. Co se však bude dít v případě, kdy se prostřednictvím tělesného trestání dítěte nepodaří docílit chtěné změny v jeho chování, je otázka s dvěma možnými odpověďmi: Buď rodič usoudí, že tělesné trestání je nefunkční, upustí od něho a zkusí použít jinou metodu, anebo začne zvyšovat frekvenci a míru tělesné bolesti. V případě druhé možnosti je jen malý krůček k tomu, aby se z původně dobře míněného trestu stalo týrání, tento proces se však odehrává často skrytě, aniž si ho rodič stihne uvědomit.⁶⁵ V této souvislosti Pöethe odkazuje na studie, které prokazují, že většina případů týrání začíná u snahy rodiče dítě třeba i násilím ukáznit.⁶⁶ Podobně také Matoušek představuje, ve své knize, týrání dětí jako jejich nepřiměřené fyzické trestání.⁶⁷

Vztah mezi tělesným trestáním a tělesným týráním byl předmětem několika výzkumů, žádný z nich však mezi nimi neprokázal přímou souvislost, několik prací pouze potvrdilo, že tělesné trestání je významným rizikovým faktorem pro tělesné týrání.⁶⁸

Zdravotní komise Rady Evropy z r. 1992 definuje tělesné týrání jako tělesné ublížení dítěti anebo jeho nezabránění, případně nezabránění utrpení dítěte včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno.⁶⁹

Podobně týrání definuje také Špeciánová, která navíc rozlišuje tělesné týrání aktivní a pasivní povahy:

1. Do tělesného týrání aktivní povahy zahrnuje všechny akty násilí na dítěti:

---

⁶⁴ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 38.

⁶⁵ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 28.

⁶⁶ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 67.

⁶⁷ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství, 1997, s. 98.

⁶⁸ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 28.

⁶⁹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 27.

- a. První podskupinou tělesného týrání aktivní povahy je tělesné týrání s následným poraněním, které vzniklo v důsledku bití, popálení, opaření, trestání anebo selháním ochrany dítěte před násilím.
  - b. Druhou podskupinu tvoří tělesné týrání dětí, které naopak nemá bezprostřední známky tělesného poranění, patří sem děti týrané dušením, otrávením, apod.
2. Tělesné týrání pasivní povahy se vyznačuje nedostatečným uspokojením nejdůležitějších tělesných, ale také psychických a sociálních potřeb dětí. Jinými slovy jde o případy, kde dochází k úmyslné i neúmyslné neuspokojování péče o dítě. Nejčastěji se vyskytuje u rodičů značně zaostalých, u rodičů s psychickými poruchami apod. Do této skupiny lze zařadit případy, kdy dítě neprospívá, je zanedbané a vyznačuje se nedostatečným rozvojem v mnoha oblastech, ale také též opomenutí v péči o dítě, které vyústí v jeho poranění či smrt.⁷⁰

Dle výpovědí dětí, které se s týráním svěřily, vyplývá, že mezi nejrozšířenější způsoby záměrného tělesného týrání patří zejména: bití rukou, gumovou hadicí, elektrickou šňůrou či klasickou vařečkou, kopání, pálení cigaretou či zápalkou, opaření vařící vodou, kousání, řezání, kroucení a svazování končetin a trhání vlasů. Většina z těchto činů zanechává viditelné známky tělesného poranění, díky kterým se dá týrání dobře rozpoznat, na rozdíl třeba od trávení či dušení, které žádné známky nezanechávají.⁷¹

V některých případech se tělesné napadání může stát ventilem psychického napětí rodiče. Obvykle se tak děje u psychicky nevyrovnaných jedinců, trpících zpravidla nějakou úzkostnou či depresivní poruchou, a když pak dojde k zátěžové situaci, kterou takový rodič nedokáže zvládnout, dítě se může stát předmětem jeho agresivity. Dítě se tak ocitá v pozici obětního beránka, který slouží mocnému dospělému k vybití jeho negativních emocí bez možnosti ubránit se.⁷²

Míra utrpení dítěte však nespočívá pouze v závažnosti či počtu zranění na jeho těle. Mnohem více bolesti může pro dítě, za určitých podmínek, představovat slovní

---

⁷⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 20-21.

⁷¹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 27-28.

⁷² PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 29.

urážení, ponižování, zastrašování či odmítání jeho citových a komunikačních potřeb, tak jak se to děje v případě psychického týrání.⁷³

6.3 Psychické týrání

Trestní zákon týráním rozumí nejen působení fyzických útrap, ale také psychických a pod týráním zahrnuje také týrání psychické.⁷⁴ Psychické týrání spočívá zejména v jednání, které má závažný nepříznivý vliv na citový vývoj dítěte a jeho chování. Projevuje se také slovními útoky na sebevědomí dítěte, opakovaným ponižováním, odmítáním či zavrhováním dítěte. O psychickém týrání mluvíme také v případech, kdy je dítě vystavováno závažným domácím konfliktům, je násilně izolováno anebo kontrolováno s cílem vyvolat v něm pocit citového ohrožení, dále případy, kdy je podryvána sebedůvěra a sebevědomí dítěte opakovaným urážením nebo podceňováním a také situace, kdy rodiče na dítě kladou nerealistické nároky, které dítě není schopno splnit.⁷⁵

Bolest psychická či, jak uvádí Pöethe, bolest duše je specifickou bolestí, která je neměřitelná. Vzniká jako důsledek nevšímání, ponižování, urážek, výsměchu opovrhování či záměrného zastrašování a má tendenci setrvávat i dlouho po ublížení (na rozdíl např. od tělesné bolesti). Dítě, které je vystaveno nadměrnému kritizování a ponižování ze strany svého okolí, nemá možnost vážit si samo sebe, zažívá stavy úzkosti, pocity méněcennosti, nedostatečnosti a má nízkou sebedůvěru.⁷⁶

Psychické týrání obsahuje dvě složky: Aktivní složka spočívá v záměrném a účelové jednání. Pasivní složka znamená absenci něčeho, co by správně mělo být přítomno a odehrávat se ve vztahu k dítěti. Díky široké škále a rozmanitosti psychického týrání se z něho stává nejrozšířenější druh týrání vůbec a zároveň se jedná o týrání, které je nejhůře rozpoznatelné.⁷⁷

---

⁷³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 32.

⁷⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 39.

⁷⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 21.

⁷⁶ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 34.

⁷⁷ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 21.

6.4 Pohlavní zneužívání

V dnešní době mají všechny právní systémy světa stanovenou minimální věkovou hranici, od které není sexuální styk s dítětem zakázán a není tedy trestný (je to tzv. věk konsenzu). Nejnižší věkový limit v Evropě je 12. let (pouze Malta a Vatikán), a nejvyšší je 17. let. Nejčastější hranicí je věk 14., 15. či 16. let. Zákonná opatření týkající se minimálního věku dítěte se dle Graupnera objevují až v posledních dvou až tři sta letech.⁷⁸

V odborné literatuře nalezneme celou řadu definic pohlavního zneužívání, které se snaží vystihnout jeho podstatu. Britští odborníci se však začátkem 90. let dohodli, že každá z definic pohlavního zneužívání dětí by měla obsahovat zejména: zrazení odpovědnosti a přirozené důvěry, neschopnost dítěte dát souhlas, zneužití moci, širokou škálu sexuálních aktivit, zastrasování a donucování zneužívatelem a prožívání ohrožení bez ohledu na způsob zneužití.⁷⁹

Z kriminologického hlediska jde o uskutečnění pohlavního styku či jiných aktivit s dítětem mladším 15 ti let. Nebezpečnost pohlavního zneužití spočívá v tom, že je zasahováno do sexuálního života jedinců, kteří nejsou dostatečně sexuálně vyzrálí, což může mít za následek poruchu v sexuální oblasti na celý život.⁸⁰

Nejobsažněji vysvětluje pojem pohlavního zneužívání, pravděpodobně, Rada Evropy, která vysvětluje, že se jedná o nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče anebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, přítel, příbuzný, jakýkoli odborný či neodborný pracovník či zcela cizí osoba.⁸¹ Také Špeciánová vysvětluje pojem sexuální zneužívání obdobně, avšak dodává, že zahrnuje jakékoliv dotýkání se dítěte se sexuálním podtextem, vykořisťování dítěte v sexuální rovině či pohlavní styk s ní a rozlišuje sexuální zneužití dítěte na zneužití bez tělesného kontaktu (tzv. bezdotykové) a na zneužití s tělesným kontaktem (tzv. dotykové):

- a) *Bezdotykové formy* sexuálního zneužívání zahrnují všechny aktivity, které se obejdou bez fyzického kontaktu dospělého s dítětem, patří sem např. obscénní

⁷⁸ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005. s. 12–13.

⁷⁹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 38-39.

⁸⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Aleš Čeněk, 2012, s. 147.

⁸¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 20.

telefonické hovory, přinucení dítěte k obnažení a fotografování, ale také exhibicionismus⁸² a harassment,⁸³ atd.

- b) *Dotykové formy* sexuálního zneužívání zahrnují všechny způsoby jednání dospělého, kdy je dítě obtěžováno přímo fyzickým kontaktem, patří sem osahávání dítěte, sexuální útoky, znásilnění, incest⁸⁴ a další.⁸⁵ Podle britské studie je ve většině případů opakovaného dotykového zneužívání, pachatel dítěti znám. Ve 33 % bylo zneužití spácháno příbuzným dítěte a ve 30 % přítelem nebo sousedem rodiny.⁸⁶ Podobně také Weis uvádí, že velká část sexuálních aktivit je páchána příbuznou osobou, tedy incestně (40 % u žen a 31 % u mužů) a asi jen třetina neznámým pachatelem.⁸⁷ Pöethe konkrétně uvádí, že až čtvrtina dětí byla zneužita otcem, nevlastním otcem, dědou, strýcem nebo bratrem. U dvou třetin obětí se zneužití s tělesným kontaktem odehrálo v domácnosti pachatele nebo dítěte.⁸⁸ Právě incestní zneužití mívá nejtragičtější následky, neboť vede k závažnému narušení vztahů mezi členy rodiny a vytváří patologické způsoby komunikace, přičemž dítě je postaveno do situace bez pozitivního řešení.⁸⁹

Russell rozlišuje sexuální zneužívání dětí a to podle své závažnosti, hovoří tak o velmi závažných formách, středně závažných formách a nejméně závažných formách sexuálního zneužití dítěte, přičemž analýzy studií jasně dokazují, že sexuální zneužití dítěte v rodině má nejčastěji povahu velmi závažných forem sexuálního zneužití dětí.⁹⁰

Každý případ pohlavního zneužití představuje pro dítě bolestnou zkušenost, její rozsah a možnost vzniku dlouhodobých následků vždy závisí zejména: na formě zneužití, na tom zda se jednalo o jednorázovou či opakovanou zkušenost a také na zralosti a schopnosti dítěte tento zážitek zpracovat.⁹¹ Weis dodává, že záleží také na míře použitého násilí, délce traumatizace, věku dítěte, v němž k traumatu došlo a také zda byl pachatelem blízký příbuzný dítěte či neznámý člověk, neboť zneužití strýcem

---

⁸² Chování, při kterém se dospělý obnažuje před dítětem.

⁸³ Znepokojování dítěte slovními výpady a chováním, které má sexuální podtext.

⁸⁴ Sexuální aktivita mezi dvěma osobami, jimž není zákonem dovoleno uzavřít sňatek, např. matka a syn.

⁸⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 22.

⁸⁶ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 39.

⁸⁷ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005, s. 26.

⁸⁸ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 39.

⁸⁹ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005, s. 28.

⁹⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 24.

⁹¹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 41.

bude dítě pravděpodobně prožívat jinak než zneužití vlastním otcem.⁹² Americký psycholog Finkelhor, který se zabýval pohlavním zneužíváním dětí, popsal proces zneužití a jeho následky a rozdělil je do tří stádií: 1. stádium traumatické sexualizace, 2. stádium stigmatizace a 3. stádium zrady a bezmocnosti.⁹³

Americký dětský psychiatr Summit popsal v r. 1983 dokonce syndrom dětského přizpůsobení se sexuálnímu zneužití, který rozdělil do pěti fází:

1. Fáze utajování, pro kterou je specifické psychické působení zneuživatele na dítě, kde je hlavním pojítkem uměle navozený pocit společného tajemství pohlavního zneužití.
2. Fáze bezmoci, v rámci které zneuživatel dítěti vyhrožuje, zastrašuje ho a snaží se v něm vyvolat dojem, že pokud se s tajemstvím svěří, bude to jen horší.
3. Fáze svedení a přizpůsobení, kdy se díky prohlubujícím se pocitům bezmoci jako jediným východiskem pro dítě jeví přijetí této skutečnosti a podřízení se dalším sexuálními atakům, právě z tohoto důvodu pro dítě nekončí sexuální zneužití jednorázovým aktem, ale dochází k dalším
4. Fáze opožděného a nepřesvědčivého odhalení, v této fázi dítě nahlásí případ sexuálního zneužití, avšak se značným časovým odstupem, v této době se však zážitek zneužití dostal do zcela jiné roviny než v jaké byl bezprostředně po zneužití, to vede k tomu, že výpověď působí nevěrohodně a dítě se tak ocitá ve velmi obtížné situaci, která může vést k poslední fázi, kterou je
5. Fáze odvolání původní výpovědi o sexuálními zneužití, v této fázi je počáteční vztek dítěte přehlušen strachem ze zneuživatele, kvůli kterému často uvádí, že si celou situaci vymyslelo a zneuživatel tak dále může pokračovat ve svém jednání. Proto je zapotřebí poskytnout dítěti včasnou a silnou psychickou podporu, aby k páté fázi popsaného syndromu dětského přizpůsobení se sexuálnímu zneužití vůbec nedošlo.⁹⁴

V posledních letech se celosvětově věnuje zvýšená pozornost sexuálnímu zneužívání chlapců, neboť role oběti je pro ně společensky méně přijatelná. Zatímco u dívek se vyskytuje více sexuálních zneužití v rodině, u chlapců je pachatelem častěji člověk buď úplně cizí anebo známý pouze částečně, např. trenér, učitel apod. Zneužívání

---

⁹² WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005, s. 28.

⁹³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 41.

⁹⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 22–23.

jsou především chlapci do 13 ti let věku, pocházející z rodin s nízkým socioekonomickým statusem a vyrůstající bez otce.⁹⁵

Weis uvádí, že nadějnou cestou pro odhalení biologických základů sexuálních deviací by do budoucna mohly představovat výzkumy zabývající se mozkovými anomáliemi.⁹⁶

6.5 Zvláštní formy týrání a zneužívání

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte nalézáme v české odborné literatuře nejčastěji pod zkratkou syndrom CAN, která pochází z anglického názvu child abuse and neglect. Syndrom CAN představuje multifaktoriální společenský jev, jehož společným jmenovatelem je ubližování dítěti. Tento jev se stal středem zájmu Rady Evropy, jejíž Zdravotnická komise doporučuje členit a evidovat syndrom CAN jako: tělesné týrání, psychické týrání (ponižování nebo citové vydírání), zanedbávání (tzv. pasivní týrání), sexuální zneužívání (tzv. syndrom CSA, z angl. child sexual abuse), podávání alkoholu, drog a svévolné podávání utišujících nebo naopak povzbuzujících léků, systémové – institucionální týrání (školskými, zdravotnickými zařízeními, orgány státní správy, soudy apod.).⁹⁷

Komerční sexuální zneužívání dětí se stalo koncem 20. století mezinárodním problémem. Hlavní roli zde sehrál internet, který z tohoto jevu učinil globální záležitost. Závažnost a naléhavost celé této problematiky aktivizovala mezinárodní organizace, národní vlády i nevládní organizace k uspořádání již dvou kongresů a to ve Stockholmu v r. 1996 a v Jokohamě v r. 2001. Stockholmský kongres přijal akční plán proti sexuálnímu zneužívání dětí ke komerčním účelům a specifikoval formy sexuálního zneužívání do tří skupin: obchodování s dětmi, dětská prostituce a dětská pornografie.⁹⁸

Systémové týrání dětí lze charakterizovat jako druhotné ubližování dítěti neboli tzv. sekundární viktimizaci. Následuje po prvním ublížení dítěti jako druhotné týrání těmi, kteří by dítě měli především chránit, příkladem takového systémového týrání dítěte je opakované vyslýchání dítěte či opakované lékařské prohlídky, které způsobují

⁹⁵ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005. s. 28-29.

⁹⁶ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005. s. 24.

⁹⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 37.

⁹⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Aleš Čeněk, 2012, s. 255.

opětovné vybavování traumatických zážitků. Jiným příkladem je případ, kdy se dítě se svým zážitkem poprvé svěří odborníkovi, ale jeho výpověď je následně zpochybněna.

Organizované zneužívání dětí představuje takové formy sexuálního zneužívání dětí, kde je kladen důraz na jejich organizovanost, která přesahuje hranice města, země či dokonce kontinentu. Příkladem je dětská prostituce a dětská pornografie v kontextu se sexuální turistikou. Ve všech případech se jedná o aktivity, ve kterých dítě vystupuje jako zboží.

Rituální zneužívání dětí se uskutečňuje v souvislosti se symboly s náboženskou, magickou či nadpřirozenou charakteristikou a které jsou součástí určitého organizovaného společenství.⁹⁹ Weis uvádí, že rituální zneužívání v dětském věku je nevyhnutelně spojené s mnohočetnými poruchami osobnosti.¹⁰⁰

Podle optimistického odhadu je v České republice přibližně 40 000 dětských obětí týrání, zanedbávání a pohlavního zneužívání za rok.¹⁰¹

---

⁹⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 26.

¹⁰⁰ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005. s. 26.

¹⁰¹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 60.

7 DETERMINANTY PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

Při setkání se s násilím páchaným na dětech, vyvstanou minimálně dvě základní otázky: Proč se dětem ubližuje? A co se vlastně skrývá v člověku, který je schopen bezbrannému dítěti záměrně způsobit bolest či ponížení, které nejednou vede k celoživotním následkům? Odpověď na tyto otázky je velmi složitá, neboť ve vzniku ubližování dítěti hraje roli řada faktorů, jak na straně dítěte, jeho rodiny, tak na straně dospělého a celé společnosti. Vzájemná interakce těchto faktorů vytváří úrodnou půdu pro vznik špatného zacházení s dítětem ve smyslu tělesného a psychického týrání, zanedbávání a pohlavního zneužívání. Proto tyto faktory označujeme jako rizikové.¹⁰²

Špeciánová hovoří o integrativním modelu týrání, podle kterého lze rozdělit působení rizikových faktorů na jednotlivce v rámci ontogenetického vývoje, mikrosystému rodiny, exosystému a makrosystému, kterým dále věnujeme podrobnější pozornost.¹⁰³

7.1 Ontogenetický vývoj

7.1.1 Oběť

Problematika násilí, vnímaného nikoliv z pohledu subjektu násilí páchajícího, nýbrž z pohledu oběti násilí, je téma, jež začíná být frekventované teprve v posledních desetiletích 20. století, kdy se také začíná ustavovat viktimologie, tj. vědecká disciplína zabývající se širokou problematikou obětí obecně, od pohledů právní věd a kriminologie přes disciplíny sociologické, psychologické či etologické k pohledům aplikovaných oborů, zejména medicíny a sociální práce.¹⁰⁴ Viktimologie, je nauka zabývající se: obětí trestného činu, rolí oběti v genezi a průběhu trestného činu a při jeho odhalování, způsoby pomoci oběti trestného činu a způsoby, jak zabránit viktimizaci¹⁰⁵ potenciálních obětí.¹⁰⁶ V rámci viktimologických studií se celosvětově nejvíce pozornosti věnuje obětem sexuálního zneužití, jejichž počet dle různých studií, neustále narůstá.¹⁰⁷

¹⁰² PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 58.

¹⁰³ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 62.

¹⁰⁴ *Viktimologie v sociální péči* [online]. 2001 [cit. 14. listopadu 2013]. Dostupné na WWW:<http://mi_lan.nethdd.eu/OBETI_A_NASILNICI_DOMACI_NASILI_A_ZNEUZIVANI.pdf>.

¹⁰⁵ Viktimizace je proces, v němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou.

¹⁰⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Aleš Čeněk, 2012, s. 54.

¹⁰⁷ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005, s. 26.

Myšlenka na existenci určitých charakteristik na straně dítěte, které by ho předurčovaly k tomu, aby se stalo obětí násilí, byla vyslovena v 70. letech, kdy se pečlivým pozorováním zjistilo, že některé děti se během svého života stávaly obětí týrání opakovaně. Vědci tak začali zkoumat přítomnost určitých specifických vlastností, které u dětí způsobovaly to, že přitahovali více agresivity.¹⁰⁸ Prokázalo se, že existují tzv. biologické faktory vyskytující se častěji u týraných dětí, mezi které patří: nedonošenost dítěte, nízká porodní váha, obtížný temperament, chronická nemoc nebo vrozená mentální či tělesná vada.¹⁰⁹ Např. dítě s nízkou porodní váhou je matkou často vnímáno jako fyzicky méně atraktivní, hůře odpovídající na její podněty a obtížně utišitelné, vyžaduje náročnější péči a tím pádem mnohem více pozornosti, což má za následek, že matky těchto dětí mají vyšší míru úzkosti, nezřídka spojenou s depresí a pocity selhání.¹¹⁰

Ublíživáním ohroženou skupinou jsou také děti s obtížně pochopitelnými projevy chování, mezi které patří např. dětský autismus, jehož specifikací je nezvyklý a nesrozumitelný způsob komunikace dítěte se svým okolím, také děti se specifickými poruchami učení, děti s bizarními prvky chování nebo děti píšící levou rukou, které jsou násilně přeučovány na psaní pravou rukou, apod. Zvýšený výskyt týrání je také zaznamenán u dětí, které svým chováním vychovatele dráždí, zatěžují, vyčerpávají a o děti s lehkými mozkovými dysfunkcemi. Jejich chování se projevuje hyperaktivitou, neklidem, impulsivitou v chování, malou schopností soustředit se a vydržet u své práce. Do této skupiny patří také děti, které celé noci nespí, křičí, pláčou a nejsou k utišení, čímž své vychovatele nadměrně zatěžují a ti se pak mohou uchýlit k agresivním reakcím vůči dítěti, které jsou však absolutně nepřiměřené. Předpokládá se, že nejvíce trestanou skupinou jsou děti s lehčím postižením, kterým je např. mentální retardace. V menší míře jsou týráním postihovány děti se zjevnými vadami, jako je např. rozštěp horního patra.¹¹¹

Matoušek uvádí, že častěji jsou týrány či opomíjeny děti psychomotoricky opožděné, temperamentově nestabilní, nemocné, postižené vrozenými vadami, neobratné, dosti často jsou špatnými jedlíky, často trpí zažívacími obtížemi. Tyto děti

---

¹⁰⁸ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 60.

¹⁰⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 62.

¹¹⁰ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 61.

¹¹¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 62.

jsou rodiči často vnímány jako nepovedené, nepěkné a někdy je dokonce mohou ztotožňovat s nenáviděnou osobou z příbuzenstva.¹¹²

Velká pozornost se, v posledních letech, věnuje dětem s trvalými tělesnými a duševními poruchami. Dříve převládalo přesvědčení, že handicapované děti se stávají obětí týrání či zneužívání méně často než děti zdravé. Velmi smutnou pravdou ovšem je, že právě tyto děti jsou vystaveny ubližování včetně týrání a pohlavního zneužívání častěji než jejich zdraví vrstevníci. Hlavním důvodem je naprostá závislost dítěte na vůli a chování pečovatele, jehož prozrazení by pro dítě znamenalo ohrožení jeho životních potřeb, celé této situaci pak významně přispívá skutečnost, že u těchto dětí je také značně omezená možnost bránit se.

Kromě tzv. biologických rizikových faktorů můžeme na straně dítěte nalézt řadu jiných okolností, které dítě činí zranitelnější vůči ubližování, takovou okolností může být např. míra nepoučitelnosti a neinformovanosti dítěte. Tradiční výchova dětem totiž ukládá povinnost, poslechnout dospělého za každých okolností a takové dítě, kterému nikdo nevysvětlil, jaké nebezpečí na ně může ze strany dospělých číhat, není schopné se ani bránit. Celkově však můžeme říci, že o rizikových faktorech na straně dětí toho zatím víme poměrně málo.¹¹³

7.1.2 Pachatel

Kriminologie pod pojmem pachatel chápe každého, kdo se dopustí trestného činu bez ohledu na to, zda je za tento skutek stíhán či nikoli. Stejně tak se zabývá osobami trestně neodpovědnými, kterými jsou osoby mladší 15 ti let a osoby nepřičetné, také osobami, které jsou potenciálními pachateli např. recidivisté, anebo osobami v jejichž chování se vyskytují znaky sociální patologie jako např. narkomané, prostitutky, chorobní hráči, extremisté apod. Trestně-právní pojetí pachatele je užší než kriminologické, neboť je za pachatele považován pouze ten, kdo se dopustil trestného činu a byl za tento čin stíhán.¹¹⁴

V centru celé problematiky týrání dětí stojí mocnější dospělý člověk, který je za své chování plně odpovědný a jeho rozhodnutí uchýlit se k agresivnímu chování vůči dítěti je zcela svobodné. Svéprávné rozhodnutí dospělého jedince vždy závisí na jeho rozpoznávacích, ovládacích a rozhodovacích schopnostech, které při interakci s dítětem

---

¹¹² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství, 1997, s. 99.

¹¹³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 61-62.

¹¹⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Aleš Čeněk, 2012, s. 39.

uplatňuje.¹¹⁵ U některých jedinců však mohou být tyto schopnosti omezené a své chování mohou ovládat pouze částečně, to platí v případech lidí s těžkými duševními poruchami, kteří nedokáží následky svého chování předvídat.¹¹⁶ Právě nejtěžší duševní poruchy tzv. psychózy, mají na jednání člověka nejvýraznější vliv. U některých duševních chorob se např. vyskytuje mimořádná brutalita, která je někdy zcela nesmyslná a nepochopitelná.¹¹⁷ Tito jedinci se vyskytují asi v 5 % případů týrání, avšak soužití s takovými rodiči se pro dítě stává jistě rizikovou situací.¹¹⁸

Vysoce rizikovým faktorem novorozenců jsou tzv. laktační psychózy, jedná se o psychotické onemocnění, které může postihnout ženy do několika hodin po porodu a v případě pozdního rozpoznání u nich hrozí vysoké riziko ubližování dítěti i sobě samé. Dalším rizikovým faktorem na straně dospělého je organické onemocnění mozku, především pak demence, která je poměrně běžným avšak pro dítě často podceňovaným nebezpečím, také např. stav chronické úzkosti či depresivní poruchy spojené s pocity nedostatečnosti a celkově nízkou schopností snášet zátěž, představují značně rizikové faktory na straně dospělých, které mohou přispět k procesu týrání dítěte.¹¹⁹

V posledních 50 ti letech je přijímána teorie transgeneračního přenosu týrání neboli názor, že týrající rodič byl ve svém dětství sám obětí týrání. Tato teorie vznikla na základě několika studií, ve kterých se týrající rodiče k okolnostem svého dětství sami vyjadřovali. Dlouhodobé sledování chování týraných jedinců k vlastním dětem prokázalo, že transgenerační přenos týrání je zastoupen pouze u 18 %. Také mnozí kriminologové začali počátkem 80. let upozorňovat na skutečnost, že mnozí pachatelé byli v dětském věku obětí kriminality. Zoubková však uvádí, že empirické ověření tohoto jevu doposud chybí a zůstává na rovině pouhé hypotézy, ve které stanovuje, že trestná činnost páchaná na dětech je potenciálním budoucím kriminogenním faktorem, že tedy týrání a pohlavní zneužívání svěřené osoby může vytvářet kriminogenní zázemí pro vznik pozdější trestné činnosti.¹²⁰

Jiné studie se zaměřili opačným směrem a identifikovaly tzv. protektivní faktory¹²¹ neboli faktory mající vliv na snížení rizika přenosu týrání na další generaci.¹²²

---

¹¹⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 63.

¹¹⁶ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 62.

¹¹⁷ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Naše Vojsko, 1990, s. 33.

¹¹⁸ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 63.

¹¹⁹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 62-63.

¹²⁰ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002, s. 34.

¹²¹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 66.

Tyto studie prokázaly, že existuje řada faktorů, které mohou během života dítěte vést k přerušení cyklu týrání.¹²³ Mezi takové faktory patří např. lepší aktuální sociální podpora, podpora od partnera, vytvoření pozitivního vztahu k dospělé osobě v dětství, významná je také kladná zkušenost s psychoterapií, díky které je týrané dítě schopno přijmout ucelený obraz o celé traumatické události.¹²⁴

Charakteristiky rodičů týrajících či zanedbávajících své děti uvádějí jako převládající osobnostní rys agresivitu, rigidní nutkavost, pasivní závislost, nezralost, často se u těchto rodičů vyskytují tělesné handicapy, snížená inteligence, duševní nemoci, trestná činnost, psychopatie a silná nespokojenost s vlastním životem.¹²⁵

Motivace pachatele k pohlavnímu zneužití dítěte spočívá, podle amerického psychologa Finkelhora, v neschopnosti navázat sexuální poměr s dospělou osobou. Příčinou této poruchy může být nezralá osobnost nebo zastavení psychosexuálního vývoje v důsledku zkušenosti vlastního zneužití.¹²⁶ V rodinách s pohlavním zneužíváním nalézáme často dysfunkční výchovné prostředí, disharmonické vztahy mezi rodiči a neadekvátnost identifikační postavy otce, objevuje se zanedbávání ze strany rodičů, kteří vystupují jako hostilní a trestající.¹²⁷ V závislosti na pohlaví pachatele pohlavního zneužití dětí se téměř výlučně mluví jen o mužích, v posledních letech se však ve více zemích zvyšuje počet případů, kdy pachatelem byla žena. Studie svědčí přibližně o pětinové podílu žen na pohlavním zneužívání, které se podstatně hůře prokazuje.¹²⁸ U pachatelů trestných činů pohlavního zneužívání bývá zjišťován nejvyšší průměrný věk, kdy pachatel je nejčastěji středního věku, s vrcholem mezi 35. a 40. rokem.¹²⁹

Z celkového počtu pachatelů pouze u 1 % bývá prokázána přítomnost duševního onemocnění nebo sexuální poruchy a pouze 2 % rodičů trpí vážnou duševní poruchou. Velmi často však mají, pachatelé trestných činů týrání svěřené osoby a pohlavního zneužívání, problémy s alkoholem a jinými druhy závislostí.¹³⁰ Např. Weis uvádí, že ze 123 zkoumaných pachatelů pedofilních deliktů až 56 % splňovalo kritéria pro diagnózu

---

¹²² ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 63.

¹²³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 66.

¹²⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 63.

¹²⁵ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství, 1997, s. 98.

¹²⁶ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 39.

¹²⁷ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada publishing, 2005, s. 22-23.

¹²⁸ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 40.

¹²⁹ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing, 2005, s. 20.

¹³⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 65.

alkoholismu a 18 % pro diagnózu drogového abúzu.¹³¹ Při požití alkoholu či drog dochází k odstraňování společenských a morálních zábran, což může vést k sexuálnímu ataku na dítě.¹³²

7.2 Mikrosystém

K tomu, aby rodina uspokojila základní potřeby dítěte, především potřebu ochrany před nebezpečím, musí mít fungující vztahy mezi jednotlivými členy rodiny a to nejen mezi rodiči a dětmi, ale také mezi sourozenci a manželi navzájem. Výzkumy potvrzují, že v rodinách, kde se dětem ubližuje, jsou vztahy často narušené a vyskytuje se např. dlouhodobá přítomnost napětí mezi jednotlivými členy, vztah mezi manželi je méně vřelý, méně podpurný a uspokojující a často obsahuje prvky otevřené agrese.¹³³

Nejrizikovější rodinnou strukturou u pohlavního zneužívání je přítomnost cizího člověka v roli tatínka, dospívající dcera a často také nepřítomnost matky v rodině. V případě zanedbávání dětí je typická chaotičnost v rodině a časté změny postav, nejčastěji ve formě střídání tatínků. Ve vztahu k dětem se v těchto rodinách uplatňují spíše volnější styly výchovy jako např. minimální kontrola dítěte a neprojevení hlubších emocí. Volnější styl výchovy je charakteristický také pro rodiny s přítomností týrání, kde je rodičovský styl autoritářský s důrazem na trestání, donucování a omezování. Také socioekonomický statut rodiny představuje jeden z významných rizikových faktorů, zejména týrání a zanedbávání jsou v nejhudších rodinách zastoupeny častěji než jinde, v těchto rodinách bylo zaznamenáno častější užívání násilí ve vztahu k dítěti včetně jeho nejhrubších forem.¹³⁴

Navenek se zdá, že kriminalita žen nepředstavuje příliš závažný problém, přitom jsou to právě ženy, které sehrávají při výchově dětí klíčovou úlohu, v neúplných rodinách pak pouze a výhradně ony. Ženská kriminalita je mnohonásobně nižší než mužská, má však mnohem ničivější účinky a negativní vliv na výchovu dětí. Pokud žena vede společensky nežádoucí způsob života nebo se dopustí trestné činnosti, tak vzniklé klima v rodině může vývoj dětí ovlivnit velmi negativně.¹³⁵

---

¹³¹ WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing, 2005, s. 20.

¹³² ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 66.

¹³³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 66.

¹³⁴ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 67.

¹³⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Základy kriminologie*. UK, 1993, s. 75.

Četné studie zkoumající např. příčiny poruch chování a nadměrné agresivity u dospívajících chlapců ukazují na významný podíl nepřítomnosti otcovské postavy při jejich výchově.¹³⁶

7.3 Exosystém

Také ve vnějším prostředí rodiny můžeme nalézt celou řadu rizikových faktorů. Mezi takový významný rizikový faktor patří nezaměstnanost.¹³⁷ Rodiče týrající či zanedbávající své děti bývají častěji nezaměstnaní, pokud mají zaměstnání, vyjadřují často svou nespokojenost s ním, kterou přinášejí domů a ventilují ji tam.¹³⁸ Vztah mezi nezaměstnaností a špatným zacházením s dítětem byl prokázán v několika výzkumech. Mezi vnější faktory patří také místo, kde rodina žije, může to být obec, vesnička, město nebo sídliště, se kterým se rodina dostává do vzájemné interakce. Také prostředí širší rodiny jako např. příbuzní, přátelé a známí, mohou mít určitý vliv na chování rodičů vůči dětem. Nedostatek sociálních kontaktů a chybějící vazby s okolím mohou být dalším rizikovým faktorem, který může vést k sociální izolaci rodiny. Sociální izolace rodiny pak prokazatelně zvyšuje riziko výskytu násilí a patologických vzorců chování. Určitou roli může, u školou povinných dětí, sehrávat škola, kdy např. kvůli nedostatečné informovanosti a znalosti pedagoga může dojít k prodlužování či neodhalení týrání, zanedbávání či pohlavního zneužívání dítěte. Podobně tomu může být samozřejmě i u dalších profesionálních pracovníků, kteří se ocitají v kontaktu s dítětem jako je např. lékař, sociální pracovník, vychovatel v družině, učitel dětského kroužku apod. Struktury chránící rodinu a dítě v ní jsou samozřejmě odrazem širších kulturních tradic a postojů celé společnosti, které jsou součástí tzv. makrosystému.¹³⁹

7.4 Makrosystém

Makrosystém vytváří celkovou atmosféru pro prevenci a řešení ubližování dětem v rodině a také mimo ni. V tomto systému je důležité, aby společnost k této problematice zaujala pozitivní postoj a poté vytvořila dostatečné zdroje na ochranu dětí.

---

¹³⁶ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 34.

¹³⁷ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 67.

¹³⁸ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství, 1997, s. 98.

¹³⁹ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 68.

Dále je nutné připustit si skutečnost, že se děti reálně stávají oběťmi týrání, zanedbávání či pohlavního zneužívání a to v mnohem vyšší míře, než se obecně předpokládá.¹⁴⁰

V makrosystému se jako silný rizikový faktor jeví, ve vztahu k tělesnému týrání, vliv médií, díky kterým dochází ke každodenní konfrontaci s násilím a brutalitou, které jsou prezentovány jako součást standartního a přijatelného způsobu lidského jednání. Důsledkem takto prezentovaného násilí a brutality je otupování schopnosti soucítit s oběťmi, které je hlavní motivací k jejich pomoci a záchraně.¹⁴¹ Podobně je tomu také u sledování pornografických materiálů,¹⁴² neboť výsledky některých výzkumů prokázaly, že opakované vystavení vlivu pornografických materiálů může měnit vnímání sexuality a vztahů, zvyšovat přijatelnost použití fyzické síly a snižovat soucit s oběťmi. Za povšimnutí stojí také rasisticky motivované násilí dotýkající se dětí, dosvědčují to četné telefonáty romských dívek a chlapců, kteří se ze strachu obávají vycházet na ulici. Také bagatelizace podobných projevů násilí a odsouvání řešení těchto problémů na okraj je vyjádřením postoje společnosti, neboť tolerování společensky nebezpečného chování jakéhokoli druhu může vést k ohrožení života každého z nás.¹⁴³

---

¹⁴⁰ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 69.

¹⁴¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 64.

¹⁴² PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 69.

¹⁴³ PÖETHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 70.

8 VÝZKUM NEZÁKONNÉHO JEDNÁNÍ ZLETILÝCH OSOB NA NEZLETILÝCH OSOBÁCH

8.1 Hypotézy

H I Předpokládám, že více než polovina respondentů se nesetkala s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě ze strany zletilé osoby.

H II Předpokládám, že u respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě, bude více než polovina obětí trestných činů pocházet z rodin, které buď nejsou úplné, nebo nejsou harmonické nebo jsou takové, kde se objevil nejméně jeden závažný negativní sociální jev.

H III Předpokládám, že alespoň polovina z obětí trestných činů se podle respondentů nějakým způsobem odlišuje od většiny svých vrstevníků.

8.2 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořilo 80 respondentů, žáků osmých a devátých tříd základní školy v Českých Budějovicích. Věk respondentů se pohyboval v rozmezí 13 – 15 let (viz Tabulka 1).

Tabulka 1: Složení výzkumného vzorku podle pohlaví a stáří respondentů

věk respondentů	ženy	muži	celkem
13 let	15	15	30
14 let	19	15	34
15 let	6	10	16
celkem	40	40	80

8.3 Popis sběru dat

Výzkum probíhal v první polovině června roku 2013. Před rozdělením dotazníků respondentům byli respondenti ujištěni o anonymitě získaných dat. Dotazníky, které jsem respondentům rozdala, žáci v průběhu vyučovací hodiny za mé přítomnosti a přítomnosti vyučujícího vyplnili a následně mi je vyplněné odevzdali.

8.4 Výsledky výzkumu

8.4.1 Setkání se s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě

Skutečnost setkání se s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě testovala otázka č. 3 (viz Příloha 1, Dotazník).

8.4.1.1 Setkání se s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě

Z celkového počtu 80 respondentů celkem 9 respondentů (5 žen, 4 muži) odpovědělo, že se setkalo s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě.

Pouze jedna respondentka toto nezákonné jednání popsal, když uvedla, že „o spolužačku rodiče típali cigaretu“. Ostatní respondenti uvedené jednání blíže nespecifikovali.

Hypotéza I: „Předpokládám, že více než polovina respondentů se nesečkala s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě ze strany zletilé osoby“ se potvrdila.

8.4.1.2 Rodinné prostředí obětí trestných činů

Rodinné prostředí obětí trestných činů spáchaných na nezletilých osobách testovaly otázky č. 9, 10, 13 a 14 (viz Příloha 1, Dotazník).

8.4.1.2.1 Vzájemný vztah mezi výskytem nežádoucího společenského jevu v rodinách obětí trestných činů a typem rodiny obětí trestných činů

Z 9 respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě, 4 respondenti uvedli, že se v rodině oběti trestného činu objevil nějaký společensky nežádoucí jev. Všichni respondenti uvádí, že se v této rodině objevil alkoholismus. 3 z těchto respondentů zaznamenávají ještě další nežádoucí společenské jevy, které se objevily v rodinách obětí trestných činů, a to chudobu, gamblerství a v jednom případě také prostituci.

3 z těchto 4 respondentů uvádí, že rodinné prostředí, z kterého oběť pochází, je disharmonické. Jeden respondent neví, z jakého rodinného prostředí oběť pochází. 3 z těchto 4 respondentů uvádí, že oběť protiprávního činu pochází z neúplné rodiny a v jednom případě se jedná o rodinu s jiným partnerem.

2 ze zbývajících 5 respondentů, kteří uvedli, že se setkali s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě, uvádí, že neví, z jakého rodinného prostředí oběť pochází a že oběť pochází z úplné rodiny. 1 respondent uvedl, že neví, z jakého

rodinného prostředí oběť pochází a že oběť pochází z rodiny s jiným partnerem. 2 respondenti uvedli, že oběť pochází z disharmonického rodinného prostředí, z čehož jeden respondent uvedl, že se jedná o rodinu pěstounské péče a jeden respondent uvedl, že se jedná o rodinu s jiným partnerem.

Hypotéza II: „Předpokládám, že u respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě, bude více než polovina obětí trestných činů pocházet z rodin, které buď nejsou úplné, nebo nejsou harmonické nebo jsou takové, kde se objevil nejméně jeden závažný negativní sociální jev“ se potvrdila.

8.4.1.3 Odlišnost obětí trestných činů od svých vrstevníků

Z 9 respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě, 6 respondentů uvedlo, že se nedomnívají, že by se jimi uvedená oběť trestného činu odlišovala od většiny svých vrstevníků, 2 respondenti uvedli, že se domnívají, že se jimi uvedená oběť trestného činu odlišuje od většiny svých vrstevníků a jeden respondent uvedl, že neví, zda se jím uvedená oběť trestného činu odlišuje od většiny svých vrstevníků.

Hypotéza III: „Předpokládám, že alespoň polovina z obětí trestných činů se podle respondentů nějakým způsobem odlišuje od většiny svých vrstevníků“ se nepotvrdila.

8.5 Diskuse

Z výsledků výzkumu vyplývá, že více jak deset procent respondentů se setkalo s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči osobě nezletilého.¹⁴⁴ Justiční statistika údaje o obětech trestných činů (a tedy i údaje o dětských obětech) neviduje. Určitý statistický přehled o soudně prokázaných trestných činech proti mládeži je k dispozici, avšak není kompletní. Je celá řada druhů trestné činnosti, kterou lze spáchat pouze na osobě mladší než 18 let či mladší než 15 let nebo u které je podíl obětí z řad dospělých osob malý či nepatrný. Každoročně jsou z kategorie trestných činů proti mládeži nejčastěji odsouzeny trestné činy zanedbání povinné výživy.¹⁴⁵ Z uvedeného je zřejmé, že je téměř nemožné relevantně porovnat procento mladistvých obětí zjištěných z výzkumu s celorepublikovým počtem mladistvých obětí trestných činů. Výsledky výzkumu přinesly informaci o tom, že významným kriminogenním faktorem trestné činnosti

¹⁴⁴ Je otázkou, zda respondenti plně chápou obsah nezákonného jednání vůči nezletilé osobě a zda toto nezákonné jednání dokážou přesně vymezit.

¹⁴⁵ NOVOTNÝ, O.; ZAPLETAL, J. *Kriminologie*, s. 485.

páchané na mládeži jsou faktory působící uvnitř rodiny oběti. Téměř polovina respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě, uvedla, že se v rodině oběti objevil nějaký závažný protispolečenský jev, přičemž všichni tito respondenti zmiňují alkoholismus a tři z těchto 4 respondentů uvádějí ještě další protispolečenské jevy. Sedm z devíti respondentů, kteří uvádějí, že se setkali s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě, uvádí, že tyto oběti pocházely z rodin, které buď nebyly úplné, nebo šlo o rodiny s jiným partnerem nebo šlo o pěstounské rodiny. Pět z devíti respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě, uvádí, že oběť pochází z disharmonického rodinného prostředí. Uvedené výsledky výzkumu potvrzují nepřímo i odborné zdroje.

U většiny uváděných trestných činů místo jejich páchaní bezprostředně souvisí se vzájemným kontaktem pachatelem a poškozeného.¹⁴⁶ Zdravému tělesnému a psychologickému vývoji stojí v cestě mnoho objektivních překážek (chudoba či sociální vyloučení), vedle toho však existují daleko nebezpečnější překážky spočívající v subjektivních vlastnostech a projevech osob, které o děti pečují, nebo které s nimi žijí v rodinné pospolitosti.¹⁴⁷ Mezi faktory kriminality páchané na mládeži, které působí v rodině, patří například sociálně-ekonomický status rodiny, existenční nejistota a nezaměstnanost, alkoholové a nealkoholové závislosti, složení domácnosti (počet dětí, neúplná rodina, vztahy mezi členy rodiny, nechtěné těhotenství, rozvedené manželství (rozvodové řízení, nový partner) atd.¹⁴⁸ Zvláště ohrožené jsou děti z multiproblémových rodin, které se vyznačují nezaměstnaností, pravidelným užíváním alkoholu, vysokým počtem dětí a špatnými bytovými podmínkami. Osobnost rodičů se odráží na jejich chování k dítěti, přičemž nejen vyrovnané osobnosti se stávají rodiči.¹⁴⁹

Srov. jak popsala nezákonné jednání vůči nezletilému respondentka, když uvedla, že „o spolužačku rodiče típali cigaretu“. Může být přítomna porucha, pro kterou nejsou rodiče schopni vytvořit si pozitivní vztah k dítěti. Příčinou negativního chování k dítěti bývá charakterová (emocionální) odchylka, která rodiči zabraňuje vytvořit si kladný vztah k jiné osobě. Jde o jedince s duševní poruchou, nebo o osoby, jež jsou deviantní jiným způsobem, např. alkoholicí, narkomani, apod.¹⁵⁰ Mezi rizikové faktory mající vliv

---

¹⁴⁶ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Policie ČR, 1998, s. 45.

¹⁴⁷ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Linde, 2010, s. 34.

¹⁴⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Aleš Čeněk, 2012, s. 260.

¹⁴⁹ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Linde, 2010, s. 34-35.

¹⁵⁰ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Linde, 2010, s. 35.

např. na týrání dítěte patří tzv. mezigenerační přenos násilí (cykličnost násilí v rodině).¹⁵¹

Z respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě, drtivá většina těchto respondentů uvedla, že se nedomnívá, že by se oběť takového trestného činu nějak odlišovala od svých vrstevníků, ať už v tělesných znacích nebo svou osobností. Z vyjádření respondentů tak vyplývá, že neexistují určité rizikové faktory na straně oběti trestného činu, které potenciovaly spáchání trestného činu na nezletilé osobě. Toto zjištění nekoresponduje se závěry odborné literatury. Myšlenka, že existují určité vlastnosti na straně dítěte (rizikové faktory), které jej předurčují, aby se stalo obětí trestného činu, byla poprvé vyslovena v 70. letech 20. století. Bylo rozpoznáno několik biologických znaků, které dítě předurčují, aby se stalo obětí závažných trestných činů. Jedná se např. o nedonošenost, nízkou porodní váhu dítěte, obtížný temperament, chronická nemoc nebo vrozená tělesná či mentální vada. Kromě tzv. biologických rizikových faktorů je na straně dítěte celá řada jiných okolností, které je činí zranitelnějším. Nebezpečí spáchání trestného činu na dítěti stoupá rovněž s mírou nepoučenosti a neinformovanosti dítěte o nebezpečích, které na něj může ze strany dospělých číhat.¹⁵²

---

¹⁵¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Linde, 2003, s. 63.

¹⁵² PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. G plus G, 1996, s. 60-61.

ZÁVĚR

S ohledem na závažnost protispolečenského jednání, kterým páchaní trestné činnosti na mládeži bezesporu je, je důležité, jak často se tento jev ve společnosti vyskytuje a jaké jsou rizikové faktory determinující toto jednání.

Cílem práce bylo zjistit, jaká je četnost páchaní trestné činnosti na mládeži a identifikovat a analyzovat hlavní sociální a interosobnostní faktory determinující páchaní trestné činnosti na mládeži.

Když jsem začala psát tuto práci, tak jsem do jisté míry očekávala výsledky, ke kterým jsem v průběhu psaní docházela. Nicméně ne všechny moje předpoklady se potvrdily. I když se potvrdilo, že procento mládeže, které se v životě setkalo s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě, zdaleka nepřesahuje 50% respondentů ze zkoumaného vzorku, ale dosahuje „jen“ něco málo přes 10% respondentů, to o nakolik závažné nezákonné jednání jde se na základě výzkumu, můžeme jen dohadovat. Pouze jedna respondentka toto nezákonné jednání popsala, když uvedla, že „o spolužačku rodiče típali cigaretu“. Ostatní respondenti uvedené jednání blíže nespecifikovali. Výsledky výzkumu podle očekávání naznačují souvislost mezi nezákonným jednáním páchaným na nezletilých osobách a mezi tím nakolik je rodinné prostředí pro jedince zdravé, resp. nezdravé a jaké je uspořádání rodiny. Více než polovina respondentů, kteří se setkali s nezákonným jednáním vůči nezletilé osobě, uvedli, že oběti takovýchto trestných činů pocházely z rodin, které buď nejsou úplné, nebo nejsou harmonické nebo jsou takové, kde se objevil nejméně jeden závažný negativní sociální jev. Výzkum nepotvrdil, že by na straně nezletilých osob existovala skupina takových rizikových faktorů, které by zvyšovaly pravděpodobnost, že se taková osoba stane obětí trestného činu.

Tato práce není a ani nemůže být vzhledem ke stanovenému rozsahu komplexnější. Pro to, aby tato práce mohla být komplexním zhodnocením dané problematiky, musela by obsahovat policejní statistiky o trestné činnosti spáchané na nezletilých, dále by musela obsahovat rozhovory s oběťmi takovýchto trestných činů, rozhovory se členy jejich rodiny, rozhovory s pedagogickými pracovníky a také rozhovory s jejich spolužáky a vrstevníky a v neposlední řadě by vzorek respondentů, který byl pro účely této práce použit, musel být větší a odpovědi těchto respondentů by musely být komplexnější.

Výsledky výzkumu ukázaly, že trestná činnost páchaná na nezletilých osobách není rozšířeným společenským jevem, avšak to, o jaký negativní společenský jev se jedná a skutečnost, že významným kriminogenním faktorem v páchání trestné činnosti na nezletilých osobách je rodina a její stav, ukazuje na závažnost celé situace. Domnívám se, že oč významnějším kriminogenním faktorem v tomto negativním společenském jevu je rodina, o to pozornější musí být škola a její pracovníci k možným projevům tohoto protispolečenského jednání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-15-3.

CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha: Policie ČR, 1998. Bez ISBN.

CHROMÝ, J. *Aktuální otázky trestné činnosti páchané na mládeži*. Brno, 2011. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně. Právnická fakulta. Katedra trestního práva. Vedoucí práce J. Kuchta.

CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-825-3. 240 s.

JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, ISBN 80-7201-493-5, 144 s.

KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-022-6

MAREŠOVÁ, A. a kol. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh k omezení jejich vzniku*. Studie IKSP, 1997. ISBN 80-86008-34-7. 154 s.

MAŠÁT, V. *Historický pohled. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě a dětské krizové centrum v Praze*. Bulletin č. 1 Dětského centra v Praze. 1.vyd. Praha: Dětské krizové centrum, 1995.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2 Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9. 145 s.

MIKETA, K. *Děti unesené navždy: Osudy českých dětí, unesených a protiprávně zadržovaných v zahraničí*. Sdružení MAC, spol. s r.o., 1998. ISBN 80-86015-39-4. 119 s.

MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Vyd. 4. Praha: Naše Vojsko, 1990. ISBN 80-206-0094-9. 156 s.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Základy kriminologie*. UK, 1993. ISBN 80-7066-821-0. 137 s.

PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. ISBN 80-901896-5-2. 143 s.

SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-389-6. 290 s.

ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. 156 s.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-2461-318-5. 461 s.

WEIS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0929-5. 264 s.

ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2. 250 s.

Elektronické zdroje

Viktimologie v sociální péči [online]. 2001 [cit. 14. listopadu 2013]. Dostupné z WWW: <http://mi_lan.nethdd.eu/OBETI_A_NASILNICI_DOMACI_NASILI_A_ZNEUZIVANI.pdf>.

Úmluva o právech dítěte [online]. Rok neuveden [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>.

Listina základních práv a svobod [online]. 1998 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>>.

Zákon č. 218/2003 Sb. odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) [online]. 2008 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-prace.webnode.cz/zakon-c-218-2003-sb-o-odpovednosti-ladeze-za-protipravni-ciny-a-o-soudnictvi-ve-vecech-mladeze-a-o-zmene-nekterych-zakonu/>>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon [online]. 2010 - 2014 [cit. 2013-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí [online]. 2010 [cit. 2013-12-15].
Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>.

PŘÍLOHA I

DOTAZNÍK

Tento dotazník slouží jako podklad pro výzkum bakalářské práce a jeho výsledky budou použity pouze pro vědecké účely. Dotazník je anonymní. Pokud není uvedeno jinak, odpovědi zaškrtněte křížkem. Děkuji vám předem za pravdivost vašich informací.

1) Uveďte Vaše pohlaví.

muž   žena

2) Uveďte Váš věk.

.....

3) Setkali jste se s nezákonným jednáním zletilé osoby vůči nezletilé osobě? Pokud ano, krátce jej popište.

.....
.....
.....
.....

4) Víte o tom, že by na této nezletilé osobě docházelo ke spáchání nezákonného jednání opakovaně?

ano   ne   nevím

5) Uveďte pohlaví oběti protiprávního činu.

muž   žena

6) Uveďte pohlaví pachatele protiprávního činu.

muž   žena

7) Uveďte věk oběti v době spáchání protiprávního činu.

.....

8) Uved'te v'ek pachatele v době spáchání protiprávního činu.

.....

9) Víte o tom, že by se v rodině oběti Vámi uvedeného protiprávního činu objevil nějaký společensky nežádoucí jev (= nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, gamblerství, alkoholismus, prostituce, kriminalita atp.) ať už u pachatele samotného nebo v jeho rodině?

ano   ne   nevím

10) Pokud jste v odpovědi na předchozí otázku odpověděli ano, uved'te, u koho z rodiny oběti se nějaký sociálně patologický jev objevil a o jaký sociálně patologický jev šlo.

sociálně patologický jev se v rodině oběti objevil u:

.....

dlouhodobá nezaměstnanost   chudoba   záškoláctví
gamblerství   alkoholismus   prostituce   kriminalita   jiný (uved'te jaký)

.....

11) Má oběť Vámi uvedeného protiprávního činu dobré školní, případně pracovní výsledky?

ano   ne   nevím

12) Domníváte se, že má oběť Vámi uvedeného protiprávního činu výrazně méně kamarádů než ostatní jeho vrstevníci?

ano   ne   nevím

13) Uved'te jaké je rodinné prostředí, z kterého oběť pochází?

harmonické   disharmonické   jiné (jaké) .....
nevím

14) Uved'te, z jaké rodiny pochází oběť protiprávního činu.

úplná rodina   neúplná rodina   rodina s jiným partnerem
 pěstounská péče   v ústavní výchově   nevím

15) Domníváte se, že se oběť Vámi uvedeného protiprávního činu odlišuje od většiny svých vrstevníků, např. oběť je slabá, obézní, má jinou barvu pleti, nosí brýle, je tělesně postižená nebo je chudá nebo je bojácná, přecitlivělá nebo je jinak odlišná)?

ano

ne

nevím